

Interviurile din paginile următoare aduc în discuție patru cuvinte cheie în abordarea unui proiect de diplomă – coerența, responsabilitatea, complexitatea și inovarea. Răspunsurile, oferite de profesori membri ai conducerii UAUIM și/sau președinți de comisii de diplomă, subliniază diversitatea modurilor în care studenții ar putea înțelege și urmări, în manieră proprie, aceste criterii.

**diploma în patru
cuvinte cheie.
interviuri.**

prof. dr. arh. Dan MARIN

Președinte în comisiile de diplomă

Ce reprezintă diploma din punctul de vedere al parcursului studentului de-a lungul facultății?

Diploma este rezultatul unui ciclu de formare profesională la finele căruia studentul trebuie să probeze o gândire critică bazată pe cunoștințe specifice și pe deschidere culturală.

Totodată, diploma este doar o etapă într-un proces de pregătire mai lung decât școala propriu-zisă. Este o etapă importantă care arată că există gradul de maturitate necesar înțelegerii arhitecturii în complexitatea și în individualitatea autonomiei ei disciplinare, altceva decât subiectivitate artistică și altceva decât corectitudine tehnică. Ne întâlnim relativ frecvent cu aceste două extreme, ori arhitectura nu este nici una nici alta, având, evident, câte ceva din fiecare, și această realitate trebuie înțeleasă în dimensiunile ei corecte.

Elaborarea proiectului de diplomă este de fapt un proces prin care problematicile abordate sunt aprofundate gradual. Cum poate fi păstrată coerența demersului în procesul de elaborare a diplomei, de la începutul studiului până la susținere?

Un răspuns scurt ar fi – prin ierarhizarea criteriilor proiectului, ce țin de modul în care este pusă problema, și a ideilor care sunt după aceea exprimate prin proiect. Condiția de bază cred că este reprezentată de o înțelegere cuprinzătoare a problematicii diplomei și a tuturor aspectelor care trebuie tratate, interogate permanent, astfel încât în final rezultatul să fie rotund, să nu mai fie contestabil sau discutabil din niciun punct de vedere. Pentru asta trebuie să ne „învârtim” în jurul subiectului și să privim problema din cât mai multe direcții, să punem în discuție tot timpul opțiunile. În momentul în care nu mai avem niciun dubiu înseamnă că rezultatul este coerent. Sigur că e ușor de spus, e mai greu de făcut, dar diploma presupune o „înverșunare” de a nu fi mulțumit cu ceea ce există, cu ceea ce ai făcut până în acel moment.

E foarte importantă ideea de coerență pentru că arhitectura nu poate fi făcută într-un singur mod. Putem să abordăm o anumită problemă din perspective diferite care sunt în mod egal valabile; ceea ce este important este ca opțiunea fundamentală, sau opțiunile fundamentale, să fie dezvoltate în mod coerent până la capăt.

Proiectul de diplomă presupune demonstrarea unui anumit grad de maturitate și conștientizarea unor responsabilități profesionale diverse. Ce responsabilități ar trebui să își asume studentul în cadrul proiectului de diplomă?

În principiu ar trebui să își asume responsabilitățile pe care trebuie să și le asume și un arhitect în cazul unui proiect. Ca și în cazul unei clădiri reale, clădirea propusă nu aparține doar autorului, ea aparține și celor cărora li se adresează, deci autorul are o responsabilitate – profesională și deopotrivă morală – în raport cu societatea. Acest lucru trebuie conștientizat. Sigur că, alături de acest principiu general, trebuie avute în vedere toate aspectele care decurg din el, inclusiv cele tehnice, economice care de multe ori nu sunt luate în considerare sau sunt marginalizate. Aici revenim la ce spuneam anterior, la faptul că ar trebui înțelese toate aceste criterii care, în primă instanță, definesc proiectul de diplomă și, mai departe, un proiect posibil de a fi realizat.

Nu pledez împotriva unei anumite "detașări" a diplomei – în sens experimental sau poetic – dar, în condițiile actualei masificări a învățământului, sunt puțini cei care pot atinge acest nivel. Ceea ce mi se pare cu adevărat importantă este o bună calitate a mediei.

O cerință esențială în abordarea unui proiect de diplomă este reprezentată de atingerea unui anumit grad de complexitate, a unei anumite profunzimi a studiului, dar deseori studenților le este neclar ce înseamnă acest lucru. Prin urmare, ce ar putea presupune atingerea complexității în proiectul de diplomă?

Aici ar fi patru dimensiuni ce trebuie avute în vedere simultan și echilibrate într-un proiect de diplomă. Prima ar fi dimensiunea programatică: cea care se referă la subiect, la destinație, la sensul pe care îl are pentru societate, la felul în care înțelegem utilizarea acestei clădiri. După aceea ar fi o dimensiune contextuală, pentru că orice subiect nu este un subiect în sine, ci se leagă de un context. Sigur că pot exista și diplome mai teoretice sau mai puțin legate de un loc anume dar, în general, subiectele de diplomă trebuie să acorde o importanță majoră acestor componente. Apoi vorbim de o dimensiune formală, incontornabilă, care nu de puține ori este fie neglijată, fie absolutizată. A patra dimensiune ar fi cea tehnică – adică ceea ce se propune prin acest proiect trebuie să fie și realizabil.

Ajunși în acest punct, putem deschide o discuție mai largă legată de raportul dintre caracterul realist și cel reflexiv, filozofic sau chiar utopic într-un proiect de diplomă: ce trebuie să facă o diplomă, să simuleze un proiect real, în condiții concrete, sau dimpotrivă, să facă un pas mai departe către o problematizare cvasifilozofică a arhitecturii? Diferențele de abordare țin în general de școli și de orientarea lor ideologică. Eu cred că trebuie amândouă îmbinate deși, dacă e să discutăm de contextul local, cred că în cazul României „escapismul” nu este recomandat. Perspectiva globală și deschiderea sunt în mod evident necesare, dar nu trebuie să uităm faptul că problemele cu care se va confrunta un arhitect din România sunt în bună măsură diferite de cele ale unui arhitect dintr-o țară cu alt nivel de dezvoltare sau dintr-o altă arie culturală. Cred că e important și felul cum faci lucrurile, nu doar capacitatea de a visa. O diplomă trebuie să aibă o dimensiune intelectuală, dar nu trebuie să ignore și componenta pragmatică a arhitecturii.

Un cuvânt cheie în societatea actuală, în orice sector de activitate, este inovarea. De altfel, problema inovării este deseori adusă în discuție de invitații în comisiile de diplomă. Ca abordare, în cadrul definit de proiectul de diplomă, în ce ar putea consta inovarea?

Cuvântul inovare se asociază cu tehnica. Formele arhitecturale nu sunt forme care au o unică determinare, legată de imaginația autorului, ci au și o condiționare socială și tehnică. Inevitabil suntem legați de gravitație, suntem legați de materiale și de modul nostru de a lucra cu ele, de o anumită tehnologie. Formele au fost un reflex direct al acestor factori, chiar dacă există și grade de libertate. Eu cred că în arhitectură inovația se referă în primul rând la existența unor constrângeri: constructive, materiale, tehnologice; orice material nou sau orice tehnologie nouă pot conduce, în final, la descoperirea unor noi forme.

Apoi putem înțelege inovarea și într-un sens mai larg – drept capacitatea de a privi altfel, de a pune problema într-un mod diferit, de a interpreta lucrurile altfel decât s-a făcut până atunci. Cred că este mult mai importantă o privire către interior și o explorare intensivă a problematicii și formei arhitecturale – jocul într-o regulă dată, deci în interiorul unui cadru, nu în exterior: mă refer la a găsi varietate în limitele unui sistem de ordine destul de strict, lucrând cu libertatea pe care ți-o dă, de fapt, regula.

A-ți pune tot timpul întrebări îți dă, totodată, șansa să găsești răspunsuri sau soluții noi, ceea ce e tot o formă de inovare, doar că inovarea trebuie privită cu o anumită suspiciune pozitivă. Dimensiunea socială și contextuală a arhitecturii, relațiile ei cu orașul, peisajul etc. cer o anumită rețineră. Arhitectura nu trebuie înțeleasă, așa cum este privită de multe ori – nu numai din exteriorul, ci și din interiorul profesiei –, ca o dezlănțuire nelimitată a fanteziei.

În final ați dori să transmiteți un sfat studenților care urmează să își înceapă proiectele de diplomă sau doriți să adăugați ceva celor discutate?

Sfatul meu ar fi întotdeauna să abordeze subiecte relevante pentru momentul respectiv, legate de probleme cărora trebuie să le facem față, în primul rând, aici, în România. Dacă vor face arhitectură bună în România, pot să o facă oriunde; într-un singur cuvânt, realism.

Apoi ar fi aspecte legate de modul de lucru – acesta trebuie să fie susținut sistematic și să se bazeze pe curiozitate intelectuală, pe capacitatea de a pune tot timpul întrebări și de a găsi răspunsul dincolo de aparența imediată.